

Från linjärt till cirkulärt byggande. En explorativ studie kring perspektiv, hinder och drivkrafter.

Populärvetenskaplig sammanfattning

I en värld av stigande oro över materialbrist och klimatförändring har den cirkulära ekonomin fått allt mer uppmärksamhet. Ett område som i nuläget är högaktuellt är byggindustrins omställning mot en mer cirkulär ekonomi. Denna studie kastar ett ljus över hur cirkulärt byggande uppfattas, vilka hinder som finns i nuläget och vad man kan dra nytta av i arbetet framöver.

I takt med en växande världsbefolkning ökar efterfrågan och konsumtion på jordens resurser. En stor del av dessa utmaningar kan tillskrivas det rådande ekonomiska system som sedan länge präglat vårt samhälle. Denna linjära ekonomi är baserad på kontinuerlig tillväxt där naturresurser utvinns, produceras och konsumeras för att slutligen kasseras. En bransch som står för en betydande miljö- och klimatpåverkan är bygg- och fastighetssektorn, som i Sverige 2016 stod för omkring en femtedel av de inhemska utsläppen och är dessutom den sektor som genererar mest avfall efter gruvindustrin. Till skillnad från den linjära ekonomin strävar den cirkulära ekonomin efter slutna kretslopp där energi och material ingår i ett cirkulärt flöde. Material och produkter utformas för att behålla högsta möjliga värde under sin livstid, och för att cirkulera i antingen en biologisk eller en teknisk cykel, varför avfall inte bildas. På grund av byggsektorns påfrestning på miljön är det viktigt att sektorn övergår till en mer cirkulär ekonomi. Emellertid finns en osäkerhet om vad cirkulärt byggande faktiskt innebär, och hur kommuner och andra aktörer ska arbeta med frågan. Den aktuella studiens utgångspunkt har därför varit att undersöka dels hur kommuner och andra aktörer ser på cirkulärt byggande, vilka hinder och drivkrafter som finns i arbetet och hur kommuner kan främja cirkulärt byggande. Metoden bestod av intervjuer med respondenter från olika bakgrunder inom kommunal sektor, privat sektor, forskning och statlig myndighet.

Resultaten av studien är att cirkulärt byggande uppfattas som en mångfald av aspekter och strategier som kan appliceras på olika skeden under en byggnads livscykel. Utifrån insamlat material förekommer ett flertal hinder i form av rättsliga, ekonomiska, informativa, organisatoriska, marknadsmässiga och tekniska hinder. Gällande exempelvis rättsliga hinder framgår det att det dels finns lagstiftning som direkt hindrar cirkulärt byggande, men även brist på lagstiftning som främjar cirkulärt byggande. Det är även tydligt att det finns många drivkrafter och att mycket behöver göras. Exempelvis utgör övergripande styrmedel såsom stöttande lagstiftning och grön skatteväxling centrala drivkrafter för en större omställning. Kommunen uppges ha en betydande roll i flera avseenden, och kan på flera sätt påverka det lokala området. Vid avsaknad av en förändring i övergripande styrmedel, är kommunen viktig som draglok för att främja cirkulärt byggande. Prioriterade områden för kommunen är att arbeta för ett närmare samarbete och dialog med marknadsaktörer och andra intressenter, verka för kunskapsbyggande om cirkulärt byggande samt efterfråga och ställa krav som främjar lösningar och affärsmodeller för cirkulärt byggande. Intressant att lyfta är att det finns indikationer på att kommuner ser på och arbetar med frågan på lite olika sätt, varför ytterligare slutsatser är att det behövs tydligare riktlinjer kring hur man ska arbeta vidare med cirkulärt byggande samt forskning på vilka åtgärder som ger mest miljönytta.